

dr hab. inż. Wojciech Drozd<sup>1)</sup>  
ORCID: 0000-0001-7978-2268

# Uwarunkowania eksploatacyjne obiektów użyteczności publicznej w aspekcie dostępności dla osób niepełnosprawnych

## *Operating conditions of public utility facilities in terms of accessibility for disabled people*

DOI: 10.15199/33.2022.11.57

**Streszczenie.** W artykule przedstawiono analizę dostępności wybranych obiektów użyteczności publicznej zlokalizowanych w Krakowie. Główną uwagę skupiono wokół dostępności pod względem architektonicznym. Uwzględniono różne typy niepełnosprawności. Podjęto próbę zbadania bezpiecznego i bezproblemowego poruszania się osób niepełnosprawnych po swoim mieście, samodzielniego załatwiania spraw urzędowych i uczestniczenia w satysfakcjonującym sposobie w życiu społecznym. Analizy, ankiety, wywiady i obserwacje własne pozwoliły podjąć próbę pokazania, co należy zmienić bądź udoskonalić, w celu poprawienia warunków życia i samorealizowania się osób z niepełnosprawnościami.

**Słowa kluczowe:** niepełnosprawność; bariery architektoniczne; obiekty użyteczności publicznej.

**Abstract.** The article presents an analysis of the accessibility of selected public utility buildings located in Krakow. The main focus was on architecturally accessible accessibility. Various types of disability are taken into account. An attempt was made to investigate the safe and trouble-free movement of people with disabilities around their city, and to deal with official matters on their own and participating satisfactorily in society. Analyses, surveys, interviews and own observations made it possible to try to show what should be changed or improved in order to improve the living conditions and self-fulfillment of people with disabilities.

**Keywords:** disability; architectural barriers; public utility facilities.

W Polsce jest 6,1 mln osób niepełnosprawnych (wg GUS 2020 r.) nie tylko z dysfunkcją ruchu. Zmagają się one z wieloma problemami, które dodatkowo utrudniają im funkcjonowanie w społeczeństwie [1, 2, 3].

W artykule podjęto próbę analizy dostępności wybranych obiektów użyteczności publicznej zlokalizowanych w Krakowie oraz ankietowego zbadania, czy w mniemaniu osób niepełnosprawnych dostosowanie wymienionych obiektów jest dostateczne i umożliwia im samodzielne poruszanie się.

### Metoda badań

Badanie zostało przeprowadzone metodą bezpośrednią, w formie ankiety i pytań otwartych, na podstawie przygotowanego wcześniej arkusza w grupie 36 osób niepełnosprawnych, w różnym wieku, mieszkających na terenie Krakowa, wiosną 2022 r. Pytania dotyczyły obiektów użyteczności publicznej

oraz napotykanych w nich barier architektonicznych, takich jak: brak wind; łazienki nieprzystosowane do wszystkich niepełnosprawności; brak oznaczeń dotykowych, słuchowych, wizualnych i słownych; brak pochylni i podjazdów dla wózków inwalidzkich; brak ścieżek dla niewidomych; brak miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych; schody o nieodpowiednich wymiarach; brak drzwi automatycznych; zbyt wąskie korytarze, przejścia, chodniki; zbyt wysokie mapy topograficzne dla inwalidów, brak brajlowania dla niewidomych; zbyt wysokie okienka obsługi.

### Badania barier architektonicznych w grupie osób niepełnosprawnych na terenie Krakowa

Spośród 36 osób, które wzięły udział w ankiecie, 75% stanowiły kobiety, a 25% mężczyźni. W przeważającej części były to osoby między 26 a 35 rokiem życia. Aż 33 osoby określiły siebie jako osoba samodzielna. Jest to ponad 90% ankietowanych osób.

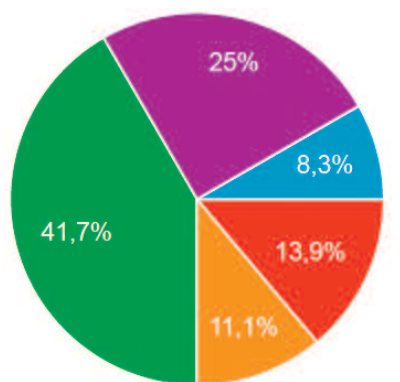
W ankiecie pytano o typ niepełnosprawności. Wyróżniono:

- niepełnosprawność sensoryczną (osoby niewidome/niedowidzące, niesłyszące/słabosłyszące, głuchoniewidome);
- niepełnosprawność fizyczną;
- niepełnosprawność psychiczną;
- niepełnosprawność złożoną (więcej niż jedna niepełnosprawność).

Wśród ankietowanych osób znacznie przeważała niepełnosprawność fizyczna, a najmniej było osób z niepełnosprawnością psychiczną. W kolejnym pytaniu poproszono ankietowanych o określenie, w skali od 1 do 5, jak często napotykają bariery architektoniczne, utrudniające lub uniemożliwiające im załatwianie spraw urzędowych (poczta/bank) na terenie Krakowa. Ponad 60% ankietowanych osób zaznaczyło środkową odpowiedź, sugerując, że problem ten występuje, ale w połowie sytuacji nie napotykają problemów podczas załatwiania spraw urzędowych.

Rysunek 1 przedstawia procentowe zestawienie odpowiedzi dotyczących barier architektonicznych utrudniających lub uniemożliwiających samo-

<sup>1)</sup> Politechnika Krakowska, Wydział Inżynierii Lądowej; wojciech.drozd@pk.edu.pl



Skala oceny: ● nie dotyczy ● 1 ● 2 ● 3 ● 4 ● 5

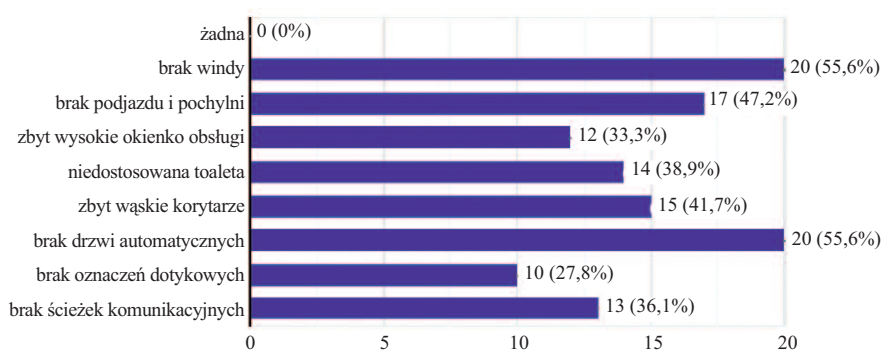
**Rys. 1. Częstotliwość napotykania barier architektonicznych przez badane osoby niepełnosprawne w sklepach spożywczych**

Fig. 1. The frequency of encountering architectural barriers by the surveyed disabled people in grocery shops

dzielne zrobienie zakupów spożywczych na terenie Krakowa. W porównaniu z poprzednim pytaniem większa liczba osób odpowiedziała, że problem ten występuje prawie zawsze i zawsze. Niecałe 14% osób zaznaczyło odpowiedź sugerującą, że problem ten występuje rzadko. Procentowy rozkład odpowiedzi jest bardziej wyrównany niż w poprzednim pytaniu, ale najwięcej osób zaznaczyło odpowiedź pośrednią.

W następnym pytaniu poproszono ankietowanych o określenie w skali od 1 do 5, jak często napotykają bariery architektoniczne utrudniające lub uniemożliwiające samodzielną wizytę u lekarza lub w aptecce. Najwięcej odpowiedzi mieści się w środku skali z przewagą na odpowiedź sugerującą, że problem ten występuje dość rzadko lub czasami.

Występowanie barier architektonicznych utrudniających lub uniemożliwiających samodzielne korzystanie z obiektów sakralnych stanowiło kolejne pytanie. Podobnie jak w poprzednim pytaniu najwięcej odpowiedzi uplasowało się w środku skali. Kolejne pytanie dotyczyło trudności w ogóle, jakie napotykają osoby niepełnosprawne podczas korzystania z miejsc użyteczności publicznej. Było to pytanie z możliwością zaznaczenia kilku odpowiedzi. Z rysunku 2 wynika, że najczęściej trudności sprawia osobom niepełnosprawnym brak windy oraz drzwi automatycznych przy wejściu do budynku. Częstym problemem jest też brak podjazdów i pochylni, co uniemożli-



**Rys. 2. Trudności napotymane przez badane osoby niepełnosprawne**

Fig. 2. Difficulties encountered by the respondents with disabilities in generaly

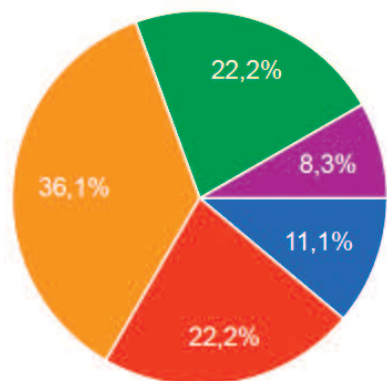
liwia osobom z niepełnosprawnością fizyczną wejście do budynku. Natomiast najmniej osób zaznaczyło odpowiedź: brak oznaczeń dotykowych, ale najprawdopodobniej ma na to wpływ niewielka liczba osób z niepełnosprawnością sensoryczną.

Następnie zapytano, jak często szerokość chodnika nie jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Przeważająca liczba osób odpowiedziała, że czasami i często, co oznacza, że w wielu częściach miasta chodniki nie mają odpowiedniej szerokości i nie spełniają odpowiednich wymagań. Tylko dwie osoby odpowiedziały, że nigdy nie mają z tym problemu, a dwie że bardzo często i często.

W przypadku pytania o dostępność mieszkań w stanie deweloperskim, dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, zdania ankietowanych są bardzo podzielone (rysunek 3). Największa liczba osób zaznaczyła odpowiedź

pośrednią. Zapytano również o miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych przed obiektami użyteczności publicznej. Znaczna część ankietowanych nie jest kierowcą, a większość pozostałych osób zaznaczyła, że problem ten występuje stosunkowo rzadko bądź czasami. Tylko jedna osoba odpowiedziała, że problem ten występuje zawsze.

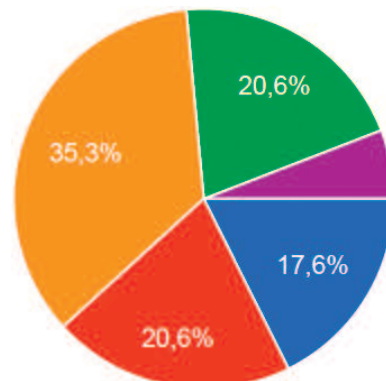
Następnie poruszono problem zbyt małej przestrzeni do poruszania się/wykonywania manewrów na wózku w okolicach wejścia do budynków użyteczności publicznej (rysunek 4). W tej kwestii wśród ankietowanych zdania są podzielone. Najmniej osób uważa, że problem ten występuje zawsze. Zapytano też o miejsca użyteczności publicznej, w których najczęściej napotymane są problemy związane z poruszaniem się po nich przez osoby niepełnosprawne (rysunek 5). Poproszono o zaznaczenie maksymalnie dwóch miejsc. Zdecydowana większość ankietowanych uznała,



Skala oceny: ● 1 ● 2 ● 3 ● 4 ● 5

**Rys. 3. Dostępność mieszkań w stanie deweloperskim, dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych**

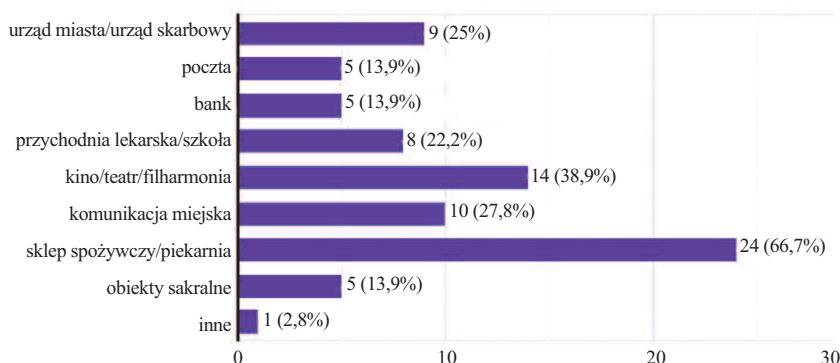
Fig. 3. Availability of flats in the developer standard, adapted to the needs of disabled people



Skala oceny: ● 1 ● 2 ● 3 ● 4 ● 5

**Rys. 4. Przestrzeń do poruszania się/wykonywania manewrów na wózku przed obiektami użyteczności publicznej**

Fig. 4. Space for moving/maneuvering in a wheelchair in front of public utility facilities



**Rys. 5. Miejsca użyteczności publicznej, w których najczęściej napotykanne są problemy związane z poruszaniem się po nich przez osoby niepełnosprawne**

Fig. 5. Public places, where the most common problems related to getting around them by disabled people

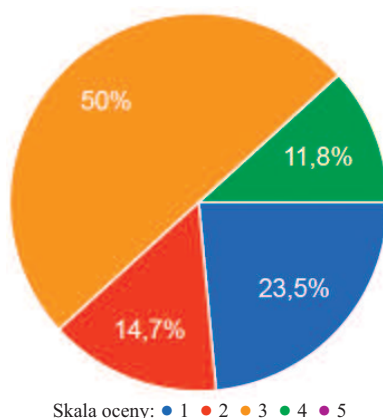
że najwięcej problemów sprawia im robienie podstawowych zakupów w sklepie spożywczym, piekarni i cukierni. Sporo osób uważa, że napotyka trudności w kinie, teatrze i filharmonii.

Kolejne pytanie dotyczyło konieczności rezygnowania z uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, ze względu na brak przystosowania tych miejsc dla osób niepełnosprawnych. Nikt z ankietowanych nie zaznaczył odpowiedzi oznaczającej, że zawsze musi rezygnować z uczestniczenia w takich wydarzeniach.

W przypadku przystosowania salonów urody, kosmetycznych i fryzjerskich do potrzeb osób niepełnosprawnych, ponad 10% ankietowanych określiło je jako złe, a nikt jako bardzo dobre. Najwięcej ankietowanych określiło przystosowanie salonów urody jako przeciętne, ale zbliżone do złego.

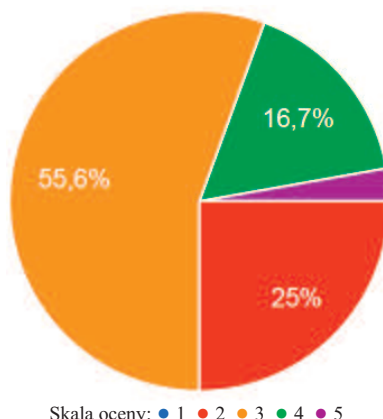
Na pytanie jak często osoba ankietowana musiała zrezygnować z wyjścia w celach rekreacyjnych, ze względu na nieprzystosowanie komunikacji miejskiej (rysunek 6), najczęściej osób zaznaczyło odpowiedź 3, określając średni stopień występowania tego problemu w życiu ankietowanych. Niecałe 25% ankietowanych rzadko napotyka ten problem.

Ponad 50% osób badanych określiło przystosowanie punktów gastronomicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych na 3 (rysunek 7). Nikt nie określił go jako bardzo zły, ale też niewiele jako bardzo dobry. Na pytanie o brak ważnych informacji w języku Braille'a (rysunek 8) znaczna część osób, których ten problem dotyczy, zaznaczyła odpowiedź wskazującą, że bardzo często to się zdarza.



**Rys. 6. Przystosowanie komunikacji miejskiej do potrzeb osób niepełnosprawnych**

Fig. 6. Adapting public transport to the needs of the disabled

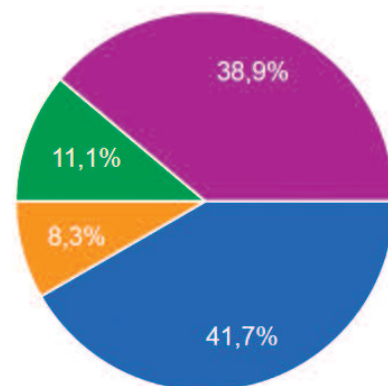


**Rys. 7. Przystosowanie punktów gastronomicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych**

Fig. 7. Adaptation of catering facilities to the needs of the disabled

**Podsumowanie**

Problematyka poruszona w artykule dotyczy wielu osób zamieszkujących Polskę, dlatego też należy wymusić



Skala oceny: ● nie dotyczy ● 1 ● 2 ● 3 ● 4 ● 5

**Rys. 8. Częstotliwość braku informacji w języku Braille'a na tablicach informacyjnych**

Fig. 8. The frequency of missing information in Braille on the information boards

na inwestorach oraz urzędnikach, aby wykazywali względem osób niepełnosprawnych więcej empatii i zrozumienia, a także lepiej stosowali się do obowiązujących norm i przepisów, zarówno na etapie projektowania, jak i wykonawstwa oraz eksploatacji obiektów. Dobrym rozwiązaniem byłoby np. wprowadzenie dodatkowych szkoleń dla inżynierów budownictwa, w trakcie których mogliby bliżej zapoznać się z omawianą problematyką, a także spotkać się z grupą osób niepełnosprawnych, by poznać ich opinie i potrzeby. Ważne jest, aby zwiększanie dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych nie dotyczyło wyłącznie nowo projektowanych budynków, lecz żeby dostosowywać również istniejące obiekty.

Rysunki: Autor

**Literatura**

[1] Meyer-Bohe W. Budownictwo dla osób starszych i niepełnosprawnych, Arkady, Warszawa, 1998.  
 [2] Bola T. Vademecum Projektanta. Problemy osób niepełnosprawnych. Instytut Wzornictwa Przemysłowego, 1991.  
 [3] Olma M. Bariery w otoczeniu osób z niepełnosprawnościami. Zagadnienia wybrane. Ulgi i przywileje osób niepełnosprawnych w korzystaniu z przejazdów środkami transportu zbiorowego. Wyższa Szkoła Humanitas, 2017.  
 [4] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku. (Dz.U. z 1997 r. nr 78, poz. 483, z 2001 r. nr 28, poz. 319, z 2006 r. nr 200, poz. 1471, z 2009 r. nr 114, poz. 946).  
 [5] Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. z 1997 r. nr 50, poz. 475).

Przyjęto do druku: 04.10.2022 r.